

**PROFESYONELLER İÇİN AHLAKİ
GELİŞİM ÖLÇEĞİNİN GEÇERLİLİK
VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI**

Sinem TÜRER ÖZTİK

**Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı
Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Gülay İPEK ÇOBAN**

Yüksek Lisans Tezi- 2015

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**PROFESYONELLER İÇİN AHLAKİ GELİŞİM
ÖLÇEĞİNİN GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK
ÇALIŞMASI**

Sinem TÜRER ÖZTİK

**Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Gülay İPEK ÇOBAN**

ERZURUM

2015

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ESASLARI ANABİLİM DALI

PROFESYONELLER İÇİN AHLAKİ GELİŞİM ÖLÇEĞİNİN
GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI

Sinem TÜRER ÖZTİK

Tez Savunma Tarihi : 07/04/2015

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Gülay İPEK ÇOBAN (Atatürk Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Reva BALCI AKPINAR (Atatürk Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Papatya KARAKURT (Erzincan Üniversitesi)

Onay

Bu çalışma yukarıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Yavuz Selim SAĞLAM

Enstitü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi

ERZURUM-2015

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
ŞEKİLLER DİZİNİ	IV
TABLolar DİZİNİ	V
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Ahlak Gelişimi	3
2.1.1. Ahlak Gelişimi ile İlgili Kavramlar	4
2.1.1.1. Ahlak	4
2.1.1.2. Törel Davranış	4
2.1.1.3. Bencillik.....	5
2.1.1.4. Öykünme	5
2.1.1.5. Vicdan	5
2.1.1.6. Özgecilik	6
2.2. Ahlak Gelişimi Kuramları	6
2.2.1. Jean Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı	6
2.2.2. Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Kuramı	8
2.3. Hemşirelik ve Ahlak Gelişimi	12
2.3.1. Yaş	13
2.3.2. Cinsiyet	13
2.3.3. Eğitim	14
2.3.4. Ekonomik Durum	15
3. MATERYAL VE METOT	17

3.1. Araştırma Türü	17
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	17
3.3. Araştırmanın Örneklemi ve Evreni	17
3.4. Verilerin Toplanması	17
3.5. Kişisel Bilgi Formu	18
3.6. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği	18
3.7. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Türkçe Formu'nun Geçerlilik ve Güvenilirliği	18
3.8. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Türkçe Formu'nun Dil Geçerliliği	19
3.9. Test-Tekrar Test	19
3.10. İç Tutarlılık	19
3.11. Verilerin Değerlendirilmesi	20
3.12. Araştırmanın Etik İlkeleri	20
4. BULGULAR	22
5.TARTIŞMA	30
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	35
KAYNAKLAR	36
EK-1. ÖZGEÇMİŞ	41
K-2. ETİK KURUL SONUÇ FORMU	42
EK-3. KURUM İZİNİ	43
EK-4. ÖLÇEĞİN YAZARINDAN ALINAN İZİN MAİL YAZISI	44
EK-5. KİŞİSEL BİLGİ FORMU	45
EK-6. PROFESYONELLER İÇİN AHLAKİ GELİŞİM ÖLÇEĞİ	46
EK-7. MORAL DEVELOPMENT SCALE FOR PROFESSIONALS	47

EK-8. ÖLÇEK DİL GEÇERLİLİĞİ İÇİN GÖRÜŞÜ ALINAN UZMANLAR ... 48

TEŞEKKÜR

Tezimin yürütülmesinde gösterdiği büyük emeğinden ve desteğinden dolayı değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Gülay İPEK ÇOBAN'a, görüşlerini aldığım değerli hocalarıma, bilimsel katkılarından dolayı Sayın Prof. Dr. Mağfiret KAŐIKÇI'ya, Doç. Dr. Reva BALCI AKPINAR'a, Doç. Dr. Ayda ÇELEBİOĞLU'na, Doç. Dr. Ayşe OKANLI'ya, Doç. Dr. Dilek KILIÇ'a, Doç. Dr. Duygu ARIKAN'a, Doç. Dr. Elanur KARABULUTLU'ya, Doç. Dr. İsmail ÖĞRETİR'e, Yrd. Doç. Dr. Afife YURTTAŞ'a, Yrd. Doç. Dr. Gülçin AVŞAR'a, Yrd. Doç. Dr. Hatice Kumcağız'a, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Yavuz KONCA'ya, bütün çalışma arkadaşlarıma, her zaman desteğini hissettiğim değerli eşim Hakan ÖZTİK'e ve aileme, ayrıca çalışmaya katılan bütün hemşire arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hemşire Sinem TÜRER ÖZTİK

ÖZET

Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması

Amaç: Bu çalışma metodolojik olarak, Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlayarak, geçerlilik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Metot: Metodolojik araştırma türüne uygun olarak planlanıp gerçekleştirilen araştırmada Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği Türkçe'ye uyarlanarak dil geçerliliği değerlendirilmiştir. Samsun ili Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde çalışmaya katılmayı kabul eden 120 hemşireye ölçek uygulanmıştır. Test-tekrar test güvenilirliği için aynı gruba 2 hafta sonra tekrar test uygulanmıştır, yapı geçerliliği için faktör analizi yapılmıştır. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin güvenilirliğini değerlendirmek için Cronbach α güvenilirlik katsayısı, madde analizi ve test-tekrar test analizleri; hemşirelerin tanıtıcı özellikleri ile ölçekten aldıkları puan ortalamalarını karşılaştırmak için ise t-testi ve varyans analizi yapılmıştır.

Bulgular: 12 maddelik likert tipi ölçek olan Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin geçerliliğini belirlemek için yapılan faktör analizi sonucunda ölçek 2 faktörlü bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliği için madde korelasyon analizine bakıldığında Cronbach's α katsayısı 0.821 bulunmuştur. Bu bulgu ölçeğin çok yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Sonuç: Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirliği yüksek ve profesyonellerin ahlaki gelişimini belirlemede yeterli bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahlaki Gelişim, geçerlilik ve güvenilirlik, hemşirelik, ölçek, profesyonel

ABSTRACT

Workshop About the Validity and Reliability of Moral Development Scale For Professionals

Aim: This workshop was conducted methodologically by adapting the Moral Development Scale for Professionals to Turkish, in order to test its validity and reliability.

Material and Method: In the research which was planned and realized according to methodological research types, language validity was evaluated by adapting the scale to Turkish. The scale was applied to 120 active nurses who accepted to work in 19th May University, It was applied again two weeks later in order to maintain the test re-test reliability, for structure validity a factor analysis was conducted. In order to evaluate the Moral Development Scale, Cronbach α coefficient, test specimen analysis, and test re-test analysis were utilized. To compare the nurses' descriptive qualities with the average results they got from the Moral Development Scale, a variant analysis was done.

Results: The Moral Development Scale which has a likert scale with 12 items, was translated into Turkish and subjected to the opinions of 11 experts who are specialized in content validity. All the necessary corrections were made with the suggestions of experts. In the factor analysis of the scale, the results revealed that the scale had two factors. When the correlation analysis was examined to get reliable scores, Cronbach α coefficient was 0.821 which proved that the scale is highly reliable.

Conclusion: It was determined that the Moral Development Scale is efficient in assessing professionals' moral development

Key Words: Moral development, validity and reliability, nursing, scale, professional

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No

Sayfa No

Şekil 4.1. Scree Plot Testi 23

TABLULAR DİZİNİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 4.1. Uzmanların Değerlendirme Sonuçları	21
Tablo 4.2. Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlett Test Sonuçları	22
Tablo 4.3. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Faktör Yapısı, Öz Değerleri ve Açıkladıkları Varyans Değerleri	24
Tablo 4.4. Tüm ölçek ve alt ölçekler için Güvenilirlik istatistikleri	25
Tablo 4.5. Madde Korelasyon Analizi Sonuçları	25
Tablo 4.6. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Test-Tekrar Test Puanlarının Korelasyon Analizi	26
Tablo 4.7. Hemşirelerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılması.....	27
Tablo 4.8. Hemşirelerin Kişisel Bilgi Formuna Göre Ölçekten Aldıkları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	29

1. GİRİŞ

İnsanlar sahip oldukları ahlaki özelliklerini büyüme ve gelişme süreçlerinde kazanmaktadırlar. Ahlak gelişimi, insan gelişiminin en önemli unsurlarından biridir. İnsan doğumundan itibaren hayatının sonuna kadar biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişim gibi farklı gelişim süreçleri yaşamaktadır. İnsanın ahlak gelişimi de bu gelişim süreçlerine paralel olarak şekillenmektedir.¹

Günümüzde sağlık hizmetlerinin giderek karmaşıklaşması, bilim ve teknolojiye hızlı gelişmeler, kitle iletişimlerinin daha etkin ve yaygın hale gelmesi bu gelişim süreçlerini etkilemekte, toplumsal değişimleri hızlandırmakta ve ahlaki sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.²

Ahlaki sıkıntı/sorun, bireyin yapılacak doğru eylemi bildiği halde engeller nedeniyle doğru eylemi gerçekleştirememesi durumunda yaşadığı bir sıkıntıdır. Bireysel ve kurumsal birçok durumun neden olduğu ahlaki sıkıntı, hemşirelerde öfke ve engellenme duygusundan dolayı iş doyumunda azalmaya, tükenmişlik ve meslekten ayrılmaya kadar önemli sonuçlar doğurmaktadır. Böylelikle sağlık çalışanları hasta ve ailesinden uzaklaşmakta, tedavi ve bakım kalitesi de azalmaktadır.³

Hemşirelerin amaç ve hedeflerini yerine getirmeleri, hemşirelik uygulamalarının en az hata ile olabildiğince düzenli olarak yürütülebilmesi için gerek bireysel gerekse toplumsal gereksinimlerin verimli bir şekilde karşılanabilmesi için hemşirelerde ahlak gelişimi çok önemli bir unsurdur. Özellikle sağlık sektöründeki hizmeti alan ve verenin insan olması, hemşirelerin karar verme ve harekete geçmede hastaların sorumluluğunu tek başına almaları bu sektördeki profesyonel tutumu, ahlak gelişimini daha acil ve önemli kılmaktadır.⁴

Ahlak gelişimini, bireylerin kendini gerçekleştirme düzeyleri ile de ilişkilendirmek mümkündür. Ahlak gelişimi üst evrede olan bireylerin, kendini gerçekleştirme açısından da üst aşamalarda bulunacakları varsayılabilir. Kendini gerçekleştirmiş insanların özelliklerinden olan, kendini özgür hissetme, sorumluluk alabilme, problem merkezli olabilme, kişisel prensip ve idealler doğrultusunda düşünme/davranma, akılcı yöntemler ile kararlar alma, kişilerarası ilişkilere girebilme ve eleştirel düşünme gibi özellikler, ahlaki gelişim aşamalarından son evrelere ulaşan bireylerin de özellikleri olarak sayılabilir. Bu özelliklere sahip hemşirelerin verdikleri bakımın daha kaliteli olacağı yadsınamaz bir gerçektir.

Türkiye’de yapılan çalışmalarda ahlak gelişim düzeylerini çocuklarda, ilköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinde araştırıldığı görülmektedir.⁵⁻⁷ Ülkemizde tüm sağlık çalışanlarının ve hemşirelerin ahlaki sıkıntı yaşadığı söylenebilir. Ancak yaşanan bu sıkıntılara rağmen “ahlak gelişimi” kavramının henüz “Türk Literatürü’nde” ele alınmadığı görülmektedir.

Profesyonellerin (özellikle hemşirelerin) ahlak gelişim düzeylerini belirlemeye yönelik çalışmaya rastlanmamıştır. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeğinin Türkçeye uyarlanıp kazandırılmasının, ahlak gelişim düzeylerinin belirlenerek, bakımda etik ve ahlaki sorunlardan kaynaklanan eksikliklerin nedenlerine yönelik girişimlerin planlanmasında veri olarak kullanılabilir. Tabi ki bu belirlemeyi yaparken izlenecek yol kanıta dayalı ve bilimsel temelli olmalıdır. Dolayısıyla bir model/kuram kullanımı son derece önemlidir.

Bu çalışma hemşireler üzerinde Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği yapılarak Türkçe literatüre kazandırılması amacıyla yapılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

Ahlak gelişimi alanında yer alan bilgiler çoğunlukla Piaget ve Kohlberg'in kuramlarına dayanmaktadır. Ahlak gelişimi; bireyin toplumda etkin bir şekilde kullanacağı bir değerler sistemini oluşturma sürecidir.⁸ Hemşirelik, birey ya da toplumun sağlığının tehlikeye düştüğü durumlarda, bu tehlikeyi ortadan kaldırmak, iş ve kişiler arası ilişkilerde denge sağlamada görev yüklenir. Hemşire bu görevi yaparken kişiler üzerinde baskı yapan uyaranların tepkisini azaltma, hastanın fiziksel ya da psikolojik çevresinin yönetimi, uyum ve savunma mekanizmasının korunması ve desteklenmesi süreci içine girer ve bu durum ahlak gelişimiyle şekillenir ve hemşirelerin karar verme, ahlaki davranış, etik muhakeme ve karar verme yeterliliğini geliştirmesi için esastır.⁴

2.1. Ahlak Gelişimi

“Ahlak Gelişimi” kavramının farklı tanımları yapılmıştır. Genel olarak ahlak gelişimi, bireyin toplumun değer yargılarını benimseyerek içinde bulunduğu çevreye uyumunu sağlayan, kendi ilke ve değer yargılarını oluşturmasını amaçlayan bir süreç olarak tanımlanır ve çevreden gelen tepkilerle belirlenir.⁸ Bazı yazarlara göre ahlak gelişimi incelendiğinde;

Başaran'a⁹ göre ahlak gelişimi “bireyin ilk yaşlardan başlayarak toplumca beğenilen, iyi ve doğru davranışları öğrenerek yapmasıdır”.

Selçuk'a¹⁰ göre ahlak gelişimi “çocuğun toplumsallaşma süreci içinde neyin iyi, neyin kötü olduğu konusunda bir bilinç geliştirmesidir”.

Çileli'ye¹¹ göre ise, ahlak gelişimi “bireylerin zamanla bağımsızlaşması, kendi değerlerini özgür olarak seçmesi ve kararlarını özgür olarak vermesidir”.

Onur¹², ahlak gelişimi kavramını “çocukların belli davranışlarını, doğru ya da yanlış olarak değerlendirmelerine rehberlik eden ve kendi eylemlerini yönlentmelerini sağlayan ilkeleri kazanmaları süreci” olarak tanımlamıştır.

Senemoğlu¹³, ahlak gelişimini “toplumun tüm değerlerine kayıtsız şartsız edilgin bir uyumu değil, topluma etkin bir uyumu sağlamak için değerler sistemi oluşturma” biçiminde tanımlamıştır.

Oğuzkan¹⁴, ahlak gelişimi kavramını “bireylere doğru-yanlış ile ilgili ölçütler arasında ayırım yapma gücü kazandıran ve bireyleri, toplumsal davranış bakımından giderek etkili duruma getiren olgunlaşma süreci” olarak tanımlamıştır.

2.1.1. Ahlak Gelişimi İle İlgili Kavramlar

Ahlak gelişiminin daha iyi anlaşılabilmesi için ahlak gelişimi ile ilgili kavramların ele alınması önemlidir. Bu kavramlar arasında ahlak, törel davranış, bencillik, öykünmecilik, vicdan ve özgeciliktir.¹⁵

2.1.1.1. Ahlak

Değişik sözlükler incelendiğinde de görüleceği gibi ahlak kelimesi çok değişik anlamlarda kullanılmaktadır:

Akarsu'nun¹⁶ Felsefe Terimleri Sözlüğü'nde ahlak: “1. a) Belli bir dönemde, belli insan topluluklarınca benimsenmiş olan, bireylerin, birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen törel davranış kurallarının, yasalarının, ilkelerinin toplamı. b) Çeşitli toplumlarda ve çağlarda, kapsamı ve içeriği değişen ahlaksal değerler alanı. 2. Bir kişi ya da bir insan grubunca benimsenen eylemsel kuralların toplamı. 3. Ahlaksal olan şeylerle bağlantısı olan bir görüşler dizgesi. 4. Felsefenin bir dalı olarak: a) Ahlak üzerine kavramsal öğretiler. b) İnsanların, kişisel ve toplumsal yaşamdaki ahlaksal eylemlerine ilişkin sorunları inceleyen felsefe öğretileridir.” biçimlerinde tanımlanmıştır.

Alaylıoğlu ve Oğuzkan'ın¹⁷ Eğitim Sözlüğü'ne göre ahlak: “1. Toplu halde yaşıyan insanların, uymak zorunda buldukları eylem ve davranış kuralları. 2. İnsanların, toplum içindeki davranışlarını ve birbirleriyle ilişkilerini düzenlemek amacıyla başvuru olan kurallar sistemi. 3. Başka insanların davranışlarını, olumlu ya da olumsuz biçimde yargılamakta kullanılan ölçütler biçimi” anlamlarına gelir.

Yabancı dillerde ahlak kelimesinin karşılığı olarak karşımıza “moral” kelimesi çıkmaktadır. İngilizce “moral” kavramı, Longman¹⁸ Sözlüğünde; 1. Doğru ve yanlış davranışın, ne olduğuyla ilgili ilkeler bütünü. 2. İyi ile kötü arasındaki fark. 3. Doğru ile yanlış arasındaki farkı anlayabilme yeteneği anlamlarına gelmektedir.

2.1.1.2. Törel Davranış

Töre; bir toplumda yazılı olmayan, benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünü gelenekselleşmiş kanun ve kurallardır. Törel davranış, toplumun töresine uygun davranıştır. Örneğin; çocuk yetiştirmenin toplumsal ilkelere, kurallara inançlara, ahlaka, gelenek ve göreneklere de uygun olması istenir.¹⁵

2.1.1.3. Bencillik

Bencil; yalnız kendi çıkarlarını düşünene, kendi çıkarlarını herkesinkinden üstün tutan birey olarak tanımlanabilir. Bencillik ise; başkalarını umursamadan bireyin bütün eylem ve işlerinin kendi yararına, çıkarına yönelik olması, bu tutumun yaşam tarzı hâline getirmesidir. Temel gelişimde bencil davranışlar aşamasında olan insan, sadece kendi çıkarları doğrultusunda hareket edip, diğerlerini düşünmez. Bencillik egoizmi yani benmerkezciliği ifade eder.¹⁵

2.1.1.4. Öykünme

Öykünme; taklit etme, bireyin başkalarının davranışlarını kendine model olarak benimseyip yinelemesidir. Boyun eğmek, itaat etmek için başkasının davranışına olduğu

gibi hiç değiştirmeden yapmaktır. Öykünme, çoğunlukla beğenilen takdir gören davranışlar yapanlara benzemek için yapılırken; boyun eğmek, etki yapanlarla iyi anlaşmak için de yapılır.¹⁵

2.1.1.5. Vicdan

Vicdan; insan davranışlarının iyiliğini, kötülüğünü, doğruluğunu, yanlışlığını, haklılığını, haksızlığını içsel olarak yargılama gücü olarak tanımlanır. Kişinin kendisini kontrol edebilmesiyle ilgilidir.

Vicdan, bireyi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya yönelten, kendi ahlak değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan güçtür. Bu güçle birey, davranışları konusunda bir karara varır, bu karara göre kendisini ödüllendirir ya da cezalandırır.¹⁵

2.1.1.6. Özgecilik

İnsanın kendisinden önce başkalarının iyiliğini, yararını düşünüp onlara yardımcı olmasıdır. Başkalarından karşılık beklemeden onların iyiliği için uğraşmak ve bu davranışları yaparken, bunun başkalarına zarar verip vermeyeceğini, onların üzülip üzülmeyeceğini düşünmektir.¹⁵

2.2. Ahlak Gelişim Kuramları

2.2.1. Jean Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Jean Piaget İsviçreli bir psikologtur ve “Çocukta Ahlaki Yargı'nın Gelişimi” adlı çalışmasıyla çocuklarda ahlak gelişimi incelemiştir. Piaget, ahlak gelişimini açıklamak için, ahlaki yargıların bilişsel bir temeli olduğunu varsayan bir evre kuramı geliştirmiş ve çocukların, toplumdaki kurallara karşı tutumlarını, doğru-yanlış anlayışlarını ve yargılarını incelemiştir.^{19,20}

Piaget, bu klasik çalışmasında, çocukları misket oynarken gözlemlemiş ve kurallara saygının gelişimini araştırmıştır. Bu oyunlar sırasında çocuklara, kuralların

nereden geldiğini, herkesin kurallara uyması gerekip gerekmediğini, bu kuralların değişip değişmediğini sormuştur.^{19,20}

Piaget'ye göre altı yaşın altında, çocukların kuralları yoktur. İki yaş civarındaki çocukların, kural olmaksızın sadece oynadıklarını gözlemiştir. İki-altı yaş arasındaki çocuklar ise, kuralların farkındadırlar. Ancak, kuralların ne amaçla konduğunu ya da onlara neden uymak gerektiğini anlayamazlar.^{19,20}

Piaget, 6-10 yaş arasındaki çocukların kurallara uymada sık sık tutarsızlık göstermekle birlikte, kuralları kabul ettiklerini belirlemiştir. Bu yaş çocukları, kuralların yüksek bir otorite tarafından konulduğunu ve değiştirilemez olduğunu düşünürler. Oyun kurallarının, grubun kararına göre değiştirilebileceğini anlayamazlar.^{19,20}

Çocuklar 10-12 yaşa kadar kuralları bilinçli olarak kullanamaz ve izleyemezler. 10-12 yaşlarda, artık çocuklar, oyunu aynı kurallarla oynayabilir; kuralların oyuna yön vermek ve oyuncular arasındaki anlaşmazlıkları en aza indirmek için konulduğunu anlayabilirler. Aynı zamanda, kuralların herkesin üstünde anlaştığı basit şeyler olduğunu; bireylerin anlaşarak kuralları değiştirebileceklerini kavrayabilirler.^{19,20}

Piaget'ye göre okulöncesi dönemde, çocuklarda kural kavramı olmadığından, bu dönemde ahlak söz konusu değildir. Bu nedenle Piaget, ahlak gelişimini, bilişsel gelişmeye paralel olarak iki evrede incelemiştir. Bunlar; dışsal kurallara bağlılık dönemi ve ahlaki özerklik dönemleridir.^{19,20}

Dışsal kurallara bağlılık dönemi

Bu dönem, 6-12 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuk kuralların değişmezliğine inanmaktadır, kurallara uymayanların otomatik olarak cezalandırılması gerektiğini düşünür. Kayıtsız şartsız otoriteye uyma söz konusudur. Bu dönemde çocuğa ebeveyni ve diğer yetişkinler tarafından ne yapması ve ne yapmaması gerektiği söylenir.

Kurallara uymamasının doğal sonucunun cezalandırılmak olduğuna inanır. Yargı, sadece sınırlı olan gerçeklere dayalıdır ve kural ihlalinde ceza, otomatik olarak verilmelidir. Davranışın gerisindeki nedenler dikkate alınmaz. Böyle bir mantık çocukların, kuralların kesin ve değişmez olduğunu inanmalarına neden olur.^{20,21}

Ahlaki özerklik dönemi

Bu dönemde, çocuğun sosyal dünyası giderek artan akran guruplarıyla genişlemiştir. Çocuğun sürekli diğer çocuklarla etkileşimde bulunması ve işbirliği yapması, kurallar hakkındaki fikirlerin değişmesine zemin oluşturur ve ahlak ilkeleri değişmeye başlar. Kuralların insanlar tarafından oluşturulduğu ve gerektiğinde değiştirilebileceği bilincine ulaşır. Ceza, artık kuralların ihlal edilmesiyle otomatik olarak uygulanması gereken bir durum değildir. Kuralların ihlal edilme nedenleri de önemlidir. Diğer bir deyişle, yargıda bulunurken kuralları ihlal edenlerin niyetleri ve içinde buldukları durumlarda dikkate alınır.^{20,21}

2.2.2. Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Kuramı

Kohlberg, ahlaki gelişim kuramında, ahlaki yargının insan yaşamındaki işlevi çerçevesinde incelenmesi gerektiğini vurgular. Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramı, Piaget'nin kuramının yeniden incelenmesi, yeniden adlandırılmasıdır.²² Kohlberg de Piaget gibi çocuk ve yetişkinlerin belirli durumlarda davranışları nasıl yorumladıklarını incelemiştir. Piaget ahlak gelişimi bir inşa süreci; Kohlberg ise evrensel ahlak ilkelerin keşif süreci olarak görmektedir. Ayrıca Piaget, anlattığı öykülerde eylem ve düşünce arasında bir ayrım gözetmezken, Kohlberg deneğin zihnindeki çatışmaları anlamaya yönelik hipotetik öyküler anlatmaktadır. Bu amaçla çocukların ve yetişkinlerin ahlaki ikilemlerini kapsayan belli durumlar vererek onlara bu durumlarda nasıl tepkide bulunacaklarını sorarak yürütmüştür.²²

Kohlberg ahlaki gelişimi üç dönemde incelemiştir ve ahlak yaklaşımı, aşağıdaki bazı niteliksel özellikleri göstermektedir.²¹

- Gelişim evreleri adım adım birbirini takip eder. Örneğin, ikinci evrenin egoist bireyi, dördüncü evreye atlayamaz. Birey, yavaş yavaş ikinci evrenin egoizminden kurtularak, üçüncü evrede aile ve akran gibi küçük gruplara yönelir. Daha sonra dördüncü evrede ise, büyük gruplara yönelmektedir.
- Gelişim, herhangi bir evrede sona erebilmektedir.
- Bireyin ahlaki yargısı ara sıra, bir üst ya da alt evreye yoğunlaşmakla birlikte, baskın olarak bir evrede yoğunlaşır.
- Birey, baskın olduğu evre düşüncesinden bir üst düşünceye yöneltilebilir, ancak bir alt evre düşüncesine yöneltilemez. Örneğin, ikinci evrenin egoist bireyi, cezalandırma korkusunun temel olduğu bir alt evreye yöneltilemez, ancak aile, akranlar gibi gruplara bağlılığa yöneltilebilir.
- Yaş, her zaman gelişimin göstergesi değildir. Çünkü, bazı gençler, yetişkinlerden daha yüksek evrelere ulaşabilirler.
- Bilişsel gelişim, moral gelişim için gerekli, ancak yeterli değildir. 12 yaşından küçük çocukların, ahlaki gelişimin üst evrelerine çıkamamalarının nedeni bu evrelerin, soyut bilişsel yetenekler, özellikle soyut muhakeme yeteneği gerektirmesinden kaynaklanır.
- Empati, ahlak gelişimi için gerekli olmakla birlikte, yeterli bir koşul değildir. Bireyin, toplumun ne olduğunu anlaması ve karşılıklı saygıya dayanan doğru ve yanlış davranışları yargılaması empati yolu ile olmaktadır.

Kohlberg, Piaget'nin kuramından hareketle, toplumun kurallarına itaat ile bazı insanların yaşamlarını sağlıklı biçimde sürdürebilme gereksinimlerinin çatıştığı

durumları içeren 10 ahlak ikilemi hazırlamış ve 10-16 yaşlarındaki erkek çocuklarının, ikişer saatlik mülakatlar sırasında bu ikilemleri nasıl yargıladıklarına bakmıştır. Görüşmeler sırasında Kohlberg, esas olarak, deneklerin ikileme “evet” ya da “hayır” demeleri ile ilgilenmek yerine yanıtın altında yatan “mantık yürütme” (dayanak noktaları) ile ilgilenmiştir.²¹

Aşağıda Kohlberg’in araştırmalarında kullandığı öykülerle ilgili örnek sunulmuştur.^{23,24}

“Avrupa’da bir kadın az görülen kanser hastalığının bir türü nedeni ile ölmek üzeredir. Aynı kentte bulunan bir eczacının keşfettiği radyumun bir formu olan bir ilaç onu kurtarabilecektir. Eczacı, ilacın maliyetinin 10 kat fazlası olan 2000 dolar fiyat talep etmektedir. Hasta kadının kocası Heinz, tanıdığı herkesten borç para alarak ancak 1000 dolar toplayabilir. Heinz eczacıya, karısının ölmek üzere olduğunu söyleyerek, ondan ilacı ya daha ucuza vermesini, ya da paranın yarısını daha sonra vermeyi önerir. Fakat eczacı, “bu ilacı ben buldum ve para kazanmak istiyorum” der ve Heinz’in önerisini kabul etmez. Bunun üzerine çaresi kalmayan Heinz, eczaneye gizlice girip, ilacı çalar. Heinz ilacı çalmalı mı idi? Niçin? Eczacı ilacı çok pahalı satmakla doğru mu davranıyordu, niçin?^{25,26}

Kohlberg, yukarıda verilen örnek öykü ve benzerleri için aldığı cevapları sınıflayarak, insanların, altı ahlaki yargı evresi geçirdiklerini belirtmiştir. Altı yargı evresini de, üç düzey içinde ele almıştır.²⁷⁻³⁴

- Gelenek-öncesi düzey
- Geleneksel düzey
- Gelenek-ötesi düzey

Bu düzeylerden her biri, kendinden önceki düzeye dayanmakta ve kendinden sonraki düzey içinde bir temel oluşturmaktadır. Yani evreler, hiyerarşik bir bütünleşme içermektedir.

Gelenek Öncesi Düzey

Dışa bağımlılık vardır, olayları sonuçlarına göre değerlendirir ve cezadan kaçınır. Ödül getiren davranış iyi, ceza verilen davranış suçtur.

1. Aşama: Ceza ve İtaat Eğilimi; Sadece otoriteye uyar ve cezalandırılmaktan kaçır. Cezadan kaçındığı için kurallara uyar. Olayların sonucuna göre değerlendirme esastır. Niyet önemli değildir.

2. Aşama: Saf Çıkarıcı; Bireyin kendi ihtiyaç ve isteklerinin karşılanması önemlidir. Ödüle ulaşmak(kendisi) için kurallara uyar. Çıkarıcılık ön plandadır. Hep kendisi ön plandadır.

Geleneksel Düzey

Birey için aile, grup ve ulusun beklentileri her şeyden önemlidir, otoritenin kuralları kabul edilir, sorgulanmaz ve empati gelişir.

3. Aşama: Kişiler Arası Uyum Eğilimi; Akran gruplarıyla işbirliği gözlenir. İyi davranış demek, başkalarına yardım etmek ya da onları mutlu etmektir. Kurallara sadece ceza ya da kendisi için değil aynı zamanda başkalarını mutlu etmek için yapmaya çalışır.

4. Aşama: Kanun ve Düzen Eğilimi; Akran gruplarının kurallarının yerini, toplumun kuralları ve kanunları almıştır. Kanuna, düzene uyma eğilimi vardır. Kanunlar soru sorulmaksızın izlenir.

Gelenek Sonrası Düzey

Kişi toplumu ve kanunları aşmış akli ve mantığı ile gerçekçi olmaya yönelmektedir. İnsan haklarının gözleendiği ve evrensel değerlerin benimsendiği

dönemdir. Kohlberg'in ahlak anlayışına göre gelişimin en üst noktasını gelenek ötesi düzey oluşturur.

5. Aşama: Sosyal Sözleşme Eğilimi; Yasalar toplum yararına olmalıdır. Kurallar toplum yararına değiştirilebilir. Kanunlar, sosyal düzeni korumak, temel yaşama ve özgürlük haklarını güvence altına almak için gerekli görülmektedir.

6. Aşama: Evrensel Ahlak İlkeleri Eğilimi; Birey, tüm insanlar eşittir düşüncesine sahiptir. İnsan hakları ve evrensel değerler temel ölçüdür. Bu ilkeleri ihlâl eden kanunlara, uyulmamalıdır.

Kohlberg'e²⁸ göre, insanların büyük çoğunluğu ahlaki olgunluk düzeyi bakımından ikinci ahlak gelişim düzeyi olan "geleneksel" düzeyde bulunurlar ve çok az insan en yüksek ahlaki olgunluk düzeyi olan üçüncü düzey, yani "gelenek sonrası" düzeye geçebilirler.

2.3. Hemşirelik ve Ahlaki Gelişim

Hemşirelerde ahlaki gelişim, hemşirelerin amaç ve hedeflerini yerine getirmeleri ve hemşirelik uygulamalarının en az hata ile olabildiğince düzenli olarak yürütülebilmesi için gerek bireysel gerekse toplumsal gereksinimlerin verimli ve sürdürülebilir karşılanmasında çok önemli bir unsurdur. Özellikle de sağlık sektöründeki hizmeti gören ve görülenin insan olması, hemşirelerin karar verme ve harekete geçmede hastaların sorumluluğunu tek başına almaları bu sektördeki profesyonel tutumu, ahlak gelişimini daha acil ve önemli kılmaktadır.⁴

Ahlak gelişimi ile ilgili literatürde, ahlak gelişim basamaklarını etkileyebilecek bazı önemli değişkenlerin bulunduğu iddia edilmektedir. Bu değişkenlerin başında yaş, cinsiyet, eğitim ve ekonomik durum gelmektedir.³⁵⁻³⁹ Bu değişkenler açısından hemşirelik ve ahlak gelişimi inceleyelim;

2.3.1. Yaş

Yaş, bilişsel gelişim ve dolayısıyla da ahlaki gelişimi için gerekli bir şarttır. Thoma ve Bebeau³⁶, binlerce kişilik örneklemelerden elde edilen araştırma sonuçlarını incelediklerinde, yaşın ahlaki gelişiminde çok önemli bir etken olduğunu ifade etmektedirler.

Bore, Mumra, Kerridge, Powis³⁵, 7864 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmalarında, cinsiyet, yaş, kültür ve eğitim değişkenlerinin ahlaki yargıya etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, yaşı daha ileri olan öğrencilerin, daha yüksek düzeyde ahlaki yönelime sahip oldukları bulunmuştur.

Günümüzde sağlık meslek liselerinin hala öğrenci alıyor olması ve buna ilaveten özel sağlık meslek liselerinin hızlı bir şekilde çoğalması nedeniyle çocuk denecek yaştaki bireylerin hemşirelik yapması söz konusudur. Türkiye genelinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 341 sağlık meslek lisesi bulunurken, dört yıl önce 1 olan özel sağlık meslek lisesi sayısı ise bugün 166'ya ulaşmış durumdadır.¹⁵ Sağlık meslek lisesi mezunu hemşirelerin bilişsel ve ahlaki gelişimleri üzerine Türkiye'de yapılmış bir çalışmaya rastlanmamakla beraber ahlak gelişimlerinin ileri düzeyde olduğunu söylemek mümkün değildir.

2.3.2. Cinsiyet

Ahlak gelişimiyle ilişkisi üzerine çok fazla çalışılmış olan bir başka değişken ise cinsiyettir. Cinsiyetle moral gelişim arasındaki ilişkiye dair farklı yönde bulgular elde edilmiştir. Stephens³⁸ cinsiyetler arasında ahlaki gelişim açısından anlamlı bir farka rastlamazken diğer bazı çalışmalarda ise kadınlar erkeklerden ahlak gelişimi bakımından daha üst basamaklarda yer almışlardır. Gump ve Baker⁴⁰, ahlak gelişimi konusunda Kohlberg'in teorisinin, "adaleti" kişiler arası ilişkilerden çok, gelişimsel olarak ilerleyen bir özellik biçiminde ele aldığını ve ahlaki ölçümlerde, erkeklerin

kadınlardan daha yüksek puanlar aldığını belirtmektedir. Gilligan bu durumu, kadınların ikilemlerde daha çok “ilişkilere” önem verdiğini; erkeklerin ise, “adalete” önem verdiğini belirterek açıklamaktadır. Türkiye’de son yıllarda mesleğe erkeklerin alınması ile cinsiyete ilişkin ahlaki gelişim açısından oluşabilecek bu tür farklılıklar önlenerek denge sağlanmıştır.

2.3.3 Eğitim

Eğitim, bireylere, olaylara daha geniş açıdan bakmayı, sorunların çözümünde, bilinen yolların ötesinde, başka çözüm yollarının olabileceğini öğretir. Bireyler, eğitimle, kendi değerlerinin ötesinde, farklı değerlerin bulunabileceğini, olaylara farklı açılardan yaklaşılabilceğini öğrenir. Genel olarak eğitim seviyesi arttıkça anlamlı bir şekilde ahlaki muhakemenin de pozitif yönde arttığı savunulmaktadır.^{36,42}

Hemşirelik eğitimi değerlendirilirken, bu eğitimin yapısına uygun olarak; müfredat içeriğinin niteliğine, nasıl düzenlendiğine ve öğrencilerin bilgileri nasıl işleyip değerlendireceklerine önem vermek gerekmektedir. Eğitim sonucunda öğrencilerde oluşan davranışların, eğitim hedefleri ışığında dikkatle değerlendirilmesi, topluma ulaştırılacak sağlık ve hemşirelik bakımının niteliği ile çok yakından ilişkilidir. Ancak, hemşirelik eğitimi, en gelişmiş olduğu düşünülen okullarda dahi istendik düzeyde sürdürülememektedir. Dünya Sağlık Örgütü, herkese sağlık stratejileri doğrultusunda hemşirelik eğitiminin güçlendirilmesini, değişen sağlık bakım gereksinimlerini karşılamak için eğitim programlarının gözden geçirilmesini önermektedir.⁴²

Ersoy’un⁴³ “Hemşirelik ve Etik ” başlıklı makalesinde ‘hemşireler etik eğitimi sayesinde kendilerini hastalarına karşı daha sağduyulu, daha sorumlu, sonuç olarak kendilerini daha mutlu hissedecekler’ ifadesine yer verilmiştir. Erdemir ve ark.’nın⁴⁴ hemşirelikte etik öğretimi konulu makalesinde de kısa süreli bir kurs programı sonucunda katılımcıların elde ettikleri kazanımlar, ön ve son testler arası farka dayalı

olarak gösterilmiştir. Hemşirelikte ahlak ve etik eğitimi ülkemizde genelde üçüncü sınıfta haftada iki saat hemşirelik tarihi içinde deontoloji ağırlıklı olarak verilmektedir. Hemşirelerin aldıkları bu eğitim ile moral gelişimi konusunda istendik düzeyde bilgi sahibi olmaları ve bu anlamda kendilerini geliştirmelerini beklemek doğru olmaz.

2.3.4. Ekonomik durum

Ekonomi ve ahlak, karşılıklı olarak birbirini etkileyen iki sistemdir. Ekonomi, ahlak normlarının gelişmesine katkıda bulunur. Üretim-tüketim, mal ve hizmet alış-verişi, işbirliği ve işbölümü gibi ekonomik ilişkiler, bireylere farklı ahlaki amaç ve ilkeler arasında seçim imkânı sunarak daha kalıcı ve daha işlevsel ahlaki değerlerin oluşmasına zemin hazırlar.³¹ İnsanlar tarafından daha çok kabul gören ahlaki değerler, toplumda yerleşip yaygınlaşırken diğerleri elenir. Ekonomik güçlükler nedeniyle bireysel ve toplumsal huzursuzluklar, hırsızlık, gasp, dolandırıcılık, rüşvet, zimmet, şiddet, intihar gibi ahlak dışı davranışlar ortaya çıkmaktadır. Kohlberg'in araştırmalarında kullandığı Heinz'in ilaç çalma öyküsünde; Kohlberg Heinz ilacı çalmalı mı? çalmamalı mı? sorusunun cevabının doğru ve yanlışlığı ile ilgilenmekten çok cevabın arkasında yatan nedenlerle ilgilenmiştir. Hemşirelerin bu tür etik ikilemlerde verdiği kararlar onların ahlaki gelişim düzeyleri ile ilişkilidir.

Günümüzde hemşirelerin ekonomik durumlarına bakıldığında; Metin ve Gök Özer'in⁴⁵ yaptığı bir çalışmada hemşirelerin %50'sinin aldığı ücreti yetersiz bulduğu belirlenmiştir. Taycan ve ark.'nın⁴⁶ yaptığı bir çalışmada hemşirelerin % 29.3' ü aylık gelirini yetersiz, % 59.9'u ise kısmen yeterli olduğunu belirtmiştir. Duygulu ve Korkmaz'ın⁴⁷ yaptığı bir araştırmada hemşirelerin yaklaşık yarısının hemşirelik mesleğini seçmiş olmaktan dolayı memnun olmadığı ve bu durumun nedenlerinin başında ekonomik nedenlerin yer aldığı belirtilmiştir.

Harmancı Seren ve ark.'nın⁴⁸ “Hemşirelerin meslekleri ile ilgili sıklıkla yaşadıkları sorunlar ve önem düzeyleri” başlıklı çalışmalarında hemşirelerin % 64.9'unun ücretinin düşük olduğunu belirttikleri saptanmıştır.

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Araştırmanın Türü

Bu çalışma metodolojik araştırma türüne uygun olarak planlanıp gerçekleştirilmiştir.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih

Araştırma verileri Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde Aralık 2013- Mart 2014 tarihleri arasında görevde bulunan 120 hemşire tarafından yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde Aralık 2013- Mart 2014 tarihleri arasında görevde bulunan tüm hemşireler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme yapılan güç analizine göre 0,5 etki büyüklüğünde ve 0.05 α düzeyi ile belirlenen %95 güven aralığında 120 hemşire oluşturacaktır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerinin toplanması için hemşirelerin tanıtıcı özelliklerini belirleyen kişisel bilgi formu (Ek-5) ve Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği kullanılmıştır (Ek-6).

Araştırmada öncelikle Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği Türkçe'ye uyarlanarak dil geçerliliği değerlendirilmiştir. Gerekli düzenlemelerle ölçeğe son hali verilerek Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde bulunan 20 hemşireye ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonrasında ölçekte anlaşılmayan madde tespit edilmediğinden herhangi bir düzeltme yapılmamıştır. Araştırmanın

yürütüleceği 120 hemşireye ilk uygulama yapıldıktan sonra test-tekrar test güvenilirliğini değerlendirmek için 15 gün sonra 2. uygulama yapılmıştır.

3.5. Kişisel Bilgi Formu

Hemşirelerin tanıtıcı özelliklerini içeren kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu formda hemşirelerin yaşı, medeni durumu, ne kadar zamandır görevde bulunduğu, mesleği isteyerek seçip seçmediği, mezun olduğu okul türü, çalıştığı servis, hangi statüde çalıştığı, mesleği seçme nedeni ve aylık gelirine ilişkin sorular bulunmaktadır (Ek-5).

3.6. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği

Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği, Skisland ve ark. tarafından 2011 yılında Norveç’de geliştirilmiştir. Ölçek 3 faktörden oluşur. Faktör isimleri Kohlberg’in ahlaki gelişim düzeyleri ile aynı olup aşağıdaki maddeleri içerir⁴⁸ (Ek-7);

1. Faktör: Gelenek öncesi düzey: 6,10
2. Faktör 2: Geleneksel düzey: 1,3,5,7.
3. Faktör 3: Gelenek sonrası düzey: 2,4,8,9,11,12

Ölçek 12 maddeden oluşmaktadır. Likert tipi ölçektir. Maddelere 1 ile 5 arasında sayısal değerler verilecektir. 1 hiç katılmıyorum, 2 kısmen katılmıyorum, 3 kararsızım, 4 kısmen katılıyorum, 5 tamamen katılıyorum. Ölçeğin sonunda totalde 12 ile 60 arasında puan alınacaktır. Yüksek puan yüksek moral gelişim düzeyini gösterecektir. Bulgular, 12-27 puan arası gelenek öncesi düzey; 28-44 puan arası geleneksel düzey ve 45-60 puan arası ise gelenek sonrası düzeydedir şeklinde yorumlanacaktır.³⁹

3.7. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Türkçe Formu'nun Geçerlilik ve Güvenilirliği

Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Türkçe Formu'nun (Ek-6) geçerlilik ve güvenilirliği bu konuda uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda yapılmıştır.

3.8. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Dil Geçerliliği

Araştırmanın bu aşamasında ölçeğin dil geçerliliğine yönelik olarak uzman görüşüne başvurulmuş, alınan görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak Türkçe'ye uyarlanmıştır.

3.9. Test-Tekrar Test

Araştırmada ölçeğin ilk uygulamasına 120 hemşire dahil edilmiştir. Hemşirelerin hepsi üzerinde test-tekrar test yapılmıştır. Bir ölçeğin başka bir kültüre uyarlanmasında ölçek madde sayısının 5–10 katına ulaşılması gerekmektedir. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin test-tekrar test güvenilirliğinde ise ölçek madde sayısının 10 katına ($12 \times 10 = 120$) ulaşılmıştır. Yapılan uygulamada formların yanıtlanmasının yaklaşık 3–5 dakika sürdüğü gözlenmiştir. İlk uygulamadan sonra test-tekrar test için randevu alınmış ve tekrar test 15 gün sonra yapılmıştır. Pearson product-moment korelasyon tekniği kullanılarak ilk ve 15 gün sonraki sonuçların karşılaştırılması ile ölçeğin zamana karşı değişmezliği belirlenmiştir.

3.10. İç Tutarlık

Ölçeğin iç tutarlılık denetiminde madde toplam madde korelasyonları ve Cronbach α güvenilirlik katsayısı kullanılmıştır. Madde toplam madde korelasyonu ölçekteki maddelerin her birinin ölçek içinde eklenebilir özellik taşıyıp taşımadığını belirtir. Cronbach α güvenilirlik katsayısı ise ölçek içindeki maddelerin iç tutarlılığının ve homojenliğinin bir göstergesidir. Ölçeğin Cronbach α güvenilirlik katsayısı ne kadar

yüksek olursa ölçekte bulunan maddelerin o ölçüde birbiriyle tutarlı olduğunu ve aynı özelliğin öğelerini yoklayan maddelerden oluştuğunu gösterir. Likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek güvenilirlik katsayısı olabildiğince 1'e yakın olmalıdır.

3.11. Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler bilgisayarda SPSS 11.5 istatistik paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

3.12. Araştırmanın Etik İlkeleri

İlk olarak Skisland ve ark. tarafından geliştirilen Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması konusunda yazardan izin alınmıştır (Ek-4). Araştırmanın yapılması için ilgili kurumdan gerekli izin alınmıştır (Ek-3). Ayrıca tez önerisi Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurul'una sunulmuş ve araştırma için Etik Kurul onayı alınmıştır (Ek-2).

Araştırmaya katılacak bireylere araştırmanın amacı ve yapmaları gerekenler anlatılmış ve bilgilendirilmiş onam koşulu bir etik ilke olarak yerine getirilmiştir.

Yanıtların gönüllü olarak verilmesi gerekliliğinden araştırma kapsamına alınacak olan hemşirelerin istekli olmalarına dikkat edilerek çalışmaya katılıp katılmama konusunda özgür oldukları açıklanarak sözel onamları alınmıştır.

4. BULGULAR

Dil Geçerliliği

Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin dil geçerliliğine ilişkin yapılan çalışmada ilk olarak ölçek araştırmacı ve her iki dili iyi bilen farklı bir İngilizce dil bilimci tarafından İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçeğin İngilizce ve Türkçe'si 11 uzman tarafından incelenmiştir. Uzman kişiler ölçekteki her bir ifadeyi 1 puan "uygun değil", 2 puan "az uygun, maddenin uygun şekle getirilmesi gerek", 3 puan "uygun olabilir", 4 puan "çok uygun" olarak işaretleme yapmışlardır. Değerlendirme sonucunda uzman kişilerin önerileri doğrultusunda uygun olmayan ifadelerde bazı düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonra her iki dili iyi bilen farklı bir İngilizce dil bilimci tarafından Türkçe'den İngilizce'ye geri çevirisi yapılan ölçeğin ifadelerinde anlam değişikliği olmadığı belirlenmiştir ve alınan uzman görüşleri doğrultusunda ölçeğin dil geçerliliği onaylanmıştır.

Tablo 4.1. Uzmanların Değerlendirme Sonuçları

Madde No	Az Uygun		Uygun Olabilir		Uzman Sayısı
	Uygun	Kalabilir	Uygun Değil		
1	9	1	1		11
2	6	3	2		11
3	7	3	1		11
4	8	2	1		11
5	8	1	2		11
6	9	1	1		11
7	9	1	1		11
8	3	4	4		11
9	10	1	0		11
10	7	3	1		11
11	10	1	0		11
12	7	1	3		11

Bu çalışmada uzman görüşleri Lawshe tekniğine uyarlanarak 3 değerlendirme altında toplandı. Az uygun ve uygun olabilir seçenekleri kalabilir şeklinde düzenlendi. Bunlar olumlu değerlendirme olarak kabul edildi. Uygun ve kalabilir seçenekleri olumlu, uygun değil seçeneği olumsuz değerlendirme olarak değerlendirildi (Tablo 4.1.).

Faktör Analizi

Örneklem yeterliliğinin saptanmasında “Kaiser-Meyer-Olkin” testi kullanılmıştır. Ayrıca ölçeğin faktör analizi için uygun olup olmadığını saptamak amacıyla “Barlett’s Test of Sphericity” analizi uygulanmıştır. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği’nin Kaiser-Meyer-Olkin ile hesaplanan örneklem yeterliliği 0.846 olarak saptanmıştır. Barlett Test sonucunda ise 449.191 olarak bulunmuştur. Her iki analiz sonucunda $p < 0.001$ olduğundan normal dağılıma sahip olduğunu görülmektedir (Tablo 4.2.).

Tablo 4.2. Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlett Test Sonuçları

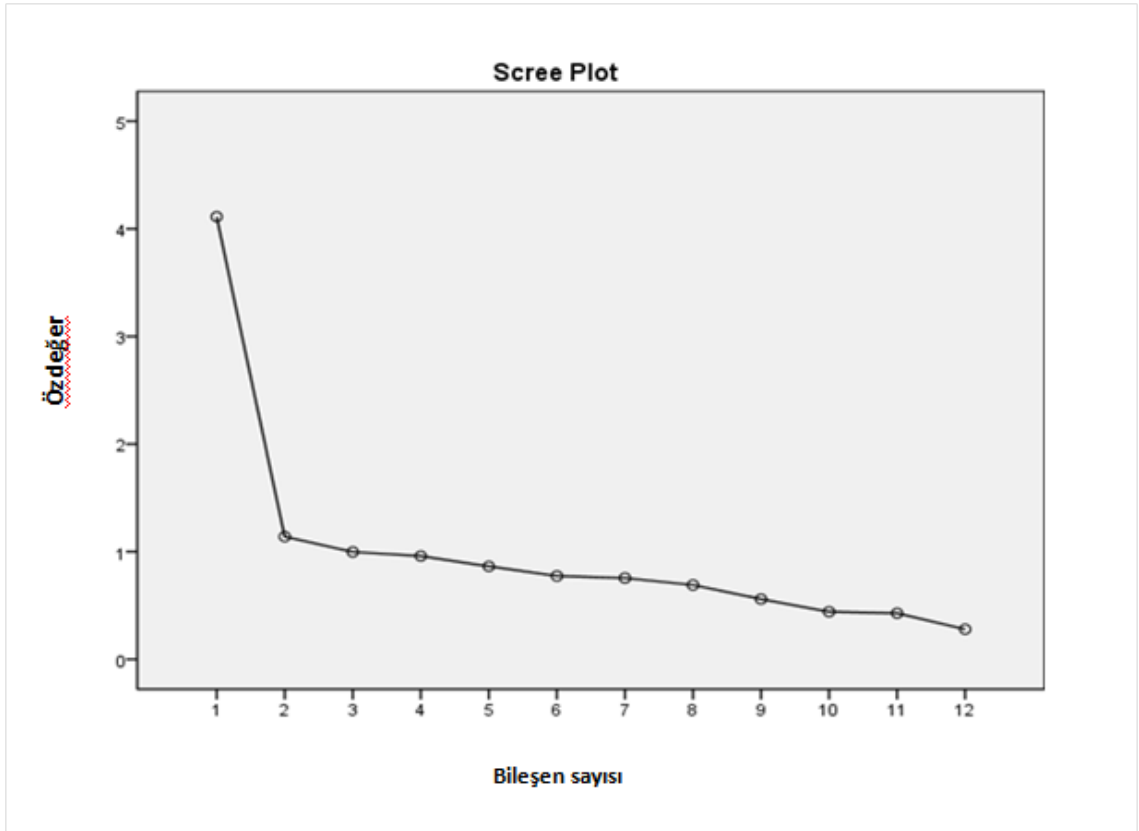
Kaiser-Meyer-Olkin	0.846
Barlett’s Testi	$X^2=449.191$

Tablo 4.3’de ise Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği’nin faktör yapısı incelenmiş, özdeğeri 1’i aşan iki faktör elde edilmiştir. Ölçeğin iki faktörlü çözümlenmesinde özdeğerler; faktör 1 için 4.112, faktör 2 için 1.140 olarak bulunmuştur. Tabloda da görüldüğü gibi faktör 1’de 8 madde, faktör 2’de 4 madde toplanmıştır. Faktörlerin varyans yüzdeleri sırasıyla; % 34.267, % 9.496’dır. Faktörlerin açıkladığı toplam varyans ise % 43.764 olarak bulunmuştur. 11. maddenin faktör ağırlığı 0.819 ve 4.

maddenin faktör ağırlığı 0.482 olarak saptanmış olup maddelerin faktör ağırlıkları bu değerler arasında yer almaktadır. Skisland ve ark. tarafından geliştirilen ölçeğin orjinalinde faktör analizi sonucunda 3 faktörlü olduğu belirtilmektedir.⁴⁹ Bu çalışmada ise ölçeğin 2 faktörlü yapı gösterdiği bulunmuştur. 1. Faktörde daha çok ahlaki gelişimin tanımlayıcı içeriğini ve genel tutumları ifade eden maddelerin yer alması nedeniyle “Deskriptif Boyut” ; 2. Faktörde ise ahlaki gelişimin kuralcı yönünü ifade eden maddelerin yer alması nedeniyle “Normatif Boyut” olarak isimlendirilmiştir. Ölçekten 12-27 puan arası alan bireyler gelenek öncesi düzeyde, 28-44 puan arası alan bireyler geleneksel düzeyde ve 45-60 puan arası alan bireyler ise gelenek sonrası düzeydedir şeklinde yorumlanacaktır.

Scree Plot test grafiği incelendiğinde de faktör sayısının 2 olduğu görülmektedir.

(Şekil4.1.)

Şekil 4.1. Scree Plot Testi

Tablo 4.3. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Faktör Yapısı, Öz Değerleri ve Açıkladıkları Varyans Değerleri

Faktör grupları	Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği	Faktör ağırlığı	
Faktör 1	8.İnsanların çoğunluğunun doğru veya yanlışlarının neler olduğunu bilmek gerekir.	0.714	
	6.Toplumdaki en önemli değerler düşünceli olmak ve iyiliktir.	0.680	
	3.Doğru olan davranış, kişiden beklenen sosyal sorumlulukları büyük ölçüde yerine getirmesidir.	0.591	
	7.Yetkililere saygılı davranmak değerlidir.	0.588	
	12.Bir ahlak kuralının iyi olması için her durumda uygun olması gerekir.	0.585	
	9. İyi bir değer tüm insanlar için geçerli olmalıdır.	0.563	
	1.Ait olunan aile, grup veya ülkenin beklentilerini karşılamak kendi içinde bir değerdir	0.544	
	10.Bir eylemin iyi olması için arkasında iyi bir düşüncenin olması gerekir.	0.530	
	Faktör 2	11.Ahlaki konularda fikir birliğine ulaşmak genellikle mümkündür.	0.819
		5.Ahlak dışı davranış yerleşmiş kanun ve kurallara aykırıdır.	0.635
2.Ahlaki konularda toplumun düşüncelerini dinlemek önemlidir		0.630	
4.Çoğunluk nadiren yanılır.		0.482	
	Faktörlerin Açıkladığı Varyansın Yüzdesi	Öz Değeri	
Faktör 1	34.267	4.112	
Faktör 2	9.496	1.140	
Açıklanan Toplam Varyans % 43.764			

İç Tutarlılık

İç tutarlılığın belirlenmesi için güvenilirlik analizi yapılarak Cronbach's α değeri bulunmuştur. Bu sayede anket sorularının güvenilir olduğu kanısına varılmıştır.

Alt faktörler için güvenilirlik analizi yapılarak her bir alt faktörün güvenilirliği tespit edilmiştir.

Tablo 4.4. Tüm Ölçek ve Alt Ölçekler İçin Güvenilirlik İstatistikleri

Cronbach α değerleri			
		Alt Ölçekler	Tüm Ölçek
Deskriptif Boyut	Madde 1		
	Madde 3		
	Madde 6	0.793	
	Madde 7		0.821
	Madde 8		
	Madde 9		
	Madde 10		
	Madde 12		
Normatif Boyut	Madde 2		
	Madde 4	0.619	
	Madde 5		
	Madde11		

Cronbach α değerleri Deskriptif boyut için 0.793; Normatif boyut için 0.619 tüm ölçek için 0.821 bulundu. Bu değerler ölçeğin yeterli güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir (Tablo 4.4.).

Tablo 4.5. Madde Korelasyon Analizi Sonuçları

Madde adı	Madde-Toplam puan Korelasyonları		Madde çıkarıldığında Cronbach α Katsayısı
	R	P	A
Madde 1	0.564	0.000	0.808
Madde 2	0.583	0.000	0.807
Madde 3	0.644	0.000	0.803
Madde 4	0.470	0.000	0.818
Madde 5	0.559	0.000	0.810
Madde 6	0.558	0.000	0.809
Madde 7	0.550	0.000	0.812
Madde 8	0.630	0.000	0.803
Madde 9	0.584	0.000	0.809
Madde 10	0.622	0.000	0.803
Madde 11	0.507	0.000	0.814
Madde 12	0.705	0.000	0.795

Bu tabloda madde silindiğinde Cronbach's α değerine bakılarak o maddenin anket için gerekli olup olmadığı ortaya konulmaktadır. Eğer madde silindiğinde α değeri bütün ölçek için bulunan α değerinden büyükse o madde ankette çıkarılmalıdır.

Tablodan da görüldüğü gibi bütün maddeler için α değerleri uygun olduğundan yani Cronbach's α değerlerinden hiçbiri 0.821 değerinden büyük olmadığı için hiçbir maddenin çıkarılmasına gerek yoktur. Güvenilirlik değerlerine bakıldığında ölçeğin istatistiksel olarak yüksek güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir. Madde Toplam puan korelasyon analizine bakıldığında her bir maddenin toplam ile olan korelasyonuna bakıldı. İç tutarlılık analizinde korelasyon değerlerinin 0.470-0.705 arasında değiştiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre toplam puan ile madde puanları arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı korelasyon bulunmuştur (Tablo 4.5.).

Tablo 4.6. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Test-Tekrar Test Puanlarının Korelasyon Analizi

Madde no	Korelasyon değeri
Toplam puan	0.879
Madde 1	0.784
Madde 2	0.640
Madde 3	0.800
Madde 4	0.673
Madde 5	0.634
Madde 6	0.742
Madde 7	0.803
Madde 8	0.702
Madde 9	0.685
Madde 10	0.619
Madde 11	0.639
Madde 12	0.691

İki hafta arayla yapılan anket uygulamalarına verilen cevapların madde ve toplam puanları arasındaki güvenilirlik katsayıları incelenmiştir. Toplam ölçeğin test - tekrar test (zamana göre değişmezlik) güvenilirlik değeri 0.879 bulunmuştur. Bu değer farklı zamanlarda uygulanan iki ankete verilen cevaplar arasındaki güvenilirliğin yüksek derecede olduğunu göstermektedir. Madde bazında zamana göre değişmezlik tutarlılığı incelendiğinde korelasyon değerlerinin 0.619-0.803 aralığında değiştiği saptanmıştır.

Bu sonuçlara her bir maddeye aynı kişiler tarafından farklı zamanlarda verilen cevaplar arasında tutarlılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sorular hem toplam ölçek hem de madde bazında zamana göre tutarlılık göstermiştir (Tablo 4.6.).

Tablo 4.7. Hemşirelerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı

Tanıtıcı Özellikler (n=120)	Sayı	%
Yaş		
18-25	18	15.0
26-35	62	51.6
36-44	32	26.7
45 yaş ve üstü	8	6.7
Medeni Durum		
Evli	77	64.2
Bekar	43	35.8
Kaç Yıldır Görevdesiniz		
0-5	37	30.8
6-10	42	35.0
11-15	18	15.0
16-20	15	12.5
21 ve üzeri	8	6.7
Mesleği İsteyerekmi Seçtiniz		
Evet	63	52.5
Hayır	57	47.5
Mezun Olunan Okul Türü		
Lise	11	9.2
Ön Lisans	12	10.0
Lisans	92	76.6
Lisansüstü	5	4.2
Servis Türü		
Dahili Birimler	66	55.0
Cerrahi Birimler	36	30.0
Diğer	18	15.0
Çalışılan Statü		
Kadrolu	103	85.8
Taşeron	17	14.2
Hemşireliği Seçme Nedeni		
Çevre	37	30.8
Mesleki beklentiler	44	36.7
Ailenin sosyo-ekonomik durumu	10	8.3
ÖSS puanı	29	24.2
Aylık Gelir		
1500-2499	17	14.2
2500 ve üzeri	103	85.8

Hemşirelerin tanıtıcı özellikleri incelendiğinde; %15'inin 18-25 yaş, %51.7 sinin 26-35 yaş, %26.7 sinin 36-44 yaş, %6.6 inin 45 yaş ve üzeri olduğu, %64.2 sinin evli, %35.0 nın 6 ile 10 yıl arasında çalıştığı, %52.5 sinin mesleği isteyerek seçtiği, %76.7 sinin lisans mezunu olduğu, %55.0 inin dahili birimlerde çalıştığı, %84.2 sinin kadrolu olduğu ve %57.5 inin 2500 TL ve üzeri maaş aldığı saptanmıştır. (Tablo 4.7.)

Tablo 4.8'de hemşirelerin yaş özellikleri incelendiğinde 18-25 yaş arasındaki hemşirelerin Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği puan ortalamaları 38.72 ± 9.228 , 45 yaş ve üstü hemşirelerin puan ortalaması 49.75 ± 8.379 olarak bulunmuştur. Hemşirelerin medeni durumları incelendiğinde evli olan hemşirelerin ölçekten aldığı puan ortalamaları 45.52 ± 7.319 , bekar olanların puan ortalamaları ise 42.44 ± 8.048 olarak belirlenmiştir. Hemşirelerin çalışma süreleri incelendiğinde 0-5 yıl arasında çalışan hemşirelerin ölçekten aldıkları puan ortalamaları 41.89 ± 7.831 , 21 yıl ve üzeri çalışan hemşirelerin puan ortalamaları 45.63 ± 10.474 olarak bulunmuştur. Mesleği isteyerek seçen hemşirelerin ölçekten aldıkları puan ortalamaları 44.70 ± 7.409 , istemeyerek seçenlerin puan ortalamaları 44.11 ± 8.062 olarak tespit edilmiştir. Hemşirelerin eğitim durumları incelendiğinde lise mezunu olanların ölçekten aldıkları puan ortalamaları 43.73 ± 10.479 , lisansüstü mezunu olanların puan ortalamaları 43.80 ± 3.114 olarak bulunmuştur. Hemşirelerin çalıştıkları servis türleri incelendiğinde dahili birimlerde çalışan hemşirelerin ölçekten aldıkları puan ortalamaları 43.79 ± 9.104 , cerrahi birimlerde çalışan hemşirelerin puan ortalamaları 44.44 ± 5.784 olarak bulunmuştur. Hemşirelerin çalıştığı statü incelendiğinde kadrolu çalışanların ölçekten aldıkları puan ortalamaları 44.90 ± 7.530 , taşeron çalışanların puan ortalamaları 41.47 ± 8.285 olarak belirlenmiştir. Hemşirelerin mesleği seçme nedenleri incelendiğinde çevre etkisiyle seçenlerin ölçekten aldıkları puan ortalamaları 45.97 ± 8.231 , ailesinin sosyoekonomik durumuyla ilgili seçenlerin puan ortalamaları 40.50 ± 7.619 olarak

bulunmuştur. Hemşirelerin aylık gelirleri incelendiğinde 1500-2499 TL arası alanların ölçekten aldıkları puan ortalamaları 41.47 ± 8.285 , 2500 TL ve üzeri alanların puan ortalamaları 44.90 ± 7.530 olarak bulunmuştur (Tablo 4.8.).

Tablo 4.8. Hemşirelerin Kişisel Bilgi Formuna Göre Ölçekten Aldıkları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Tanıtcı Özellikler	n=120	Ölçek puan X±S.S	Anlamlılık Testi
Yaş			
18-25	18	38.72±9.228	F=5.398 Sd=3 P<0.05
26-35	62	43.95±6.995	
36-44	32	47.19±5.844	
45 ve üzeri	8	49.75±8.379	
Medeni Durum			
Evli	77	45.52±7.319	t=2.131 p<0.05
Bekar	43	42.44±8.048	
Çalışma Süresi			
0-5	37	41.89±7.831	F=4.172 Sd=4 P<0.05
6-10	42	43.40±7.474	
11-15	18	46.50±6.148	
16-20	15	50.33±4.237	
21 ve üzeri	8	45.63±10.474	
Mesleği İsteyerek Seçme Durumu			
Evet	63	44.70±7.409	U=1721,5 P>0.05
Hayır	57	44.11±8.062	
Öğrenim Durumu			
Lise	11	43.73±10.479	KW=0.632 Sd=4 P>0.05
Ön Lisans	12	42.50±9.840	
Lisans	92	44.78±7.253	
Lisansüstü	5	43.80±3.114	
Servis Türü			
Dahili Birimler	66	43.79±9.104	KW=1.433 Sd=2 P>0.05
Cerrahi Birimler	36	44.44±5.784	
Diğer	18	46.67±4.715	
Çalışılan Statü			
Kadrolu	103	44.90±7.530	t=1.717 P>0.05
Taşeron	17	41.47±8.285	
Hemşireliği Seçme Nedeni			
Çevre	37	45.97±8.231	KW=7.852 Sd=3 P>0.05
Mesleki Beklentiler	44	44.66±7.959	
Ailemin Sosyoekonomik Özellikleri	10	40.50±7.619	
ÖSS Puanım	29	43.41±6.248	
Aylık Gelir			
1500-2499	17	41.47±8.285	t= - 1.717 p>0.05
2500 ve üzeri	103	44.90±7.530	

TARTIŞMA

Bu bölümde Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliği ve hemşirelerin kişisel bilgi formu ile ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular tartışılmıştır.

Likert tipi 12 maddelik ölçek olan Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği Türkçe'ye çevrilerek içerik-kapsam geçerliliği için alanında uzman 11 kişinin görüşüne sunulmuştur. Ölçeğin 3. maddesi (Correct behavior consists largely of performing one's social imposed obligations) ilk olarak "Doğru olan davranış görevini yapmaktır" şeklinde çevrilmiş, uzmanların önerisi ile "Doğru olan davranış, kişiden beklenen sosyal sorumlulukları büyük ölçüde yerine getirmesidir" şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca ölçeğin 8. maddesi (It makes sense to listen to what most people think is right or wrong) "İnsanların doğru veya yanlışlarını bilmek gerekir" şeklinde çevrilmiş, uzmanların önerileri ile "İnsanların çoğunluğunun doğru veya yanlışlarının neler olduğunu bilmek gerekir" şeklinde düzeltilmiştir. Değerlendirme sonucunda uzman kişilerin önerileri doğrultusunda uygun olmayan ifadelerde bazı düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonra her iki dili iyi bilen bir İngilizce dil bilimci tarafından Türkçe'den İngilizce'ye geri çevirisi yapılan ölçeğin ifadelerinde anlam değişikliği olmadığı belirlenmiştir. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda ölçeğin dil geçerliliği onaylanmıştır. Ön uygulama yapılan hemşire grubunda ölçekteki ifadelerin anlaşılır olduğu gözlenmiştir.

Geçerliliğin sınanmasında bir diğer ölçüt ise yapı geçerliliğidir.²¹ Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin yapı geçerliliğini belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizinde amaç; ölçekteki madde sayısının alt gruplara indirgenmesidir. Aynı faktörü ölçen maddeler bir araya gelerek çeşitli gruplar oluşur. 12

maddelik likert tipi ölçekte sorular iki gruba ayrılmıştır. 1,3,6,7,8,9,10,12. sorular 1. grupta, 2,4,5,11. sorular 2. grupta yer almaktadır.

Birden fazla faktörde yer alan ve faktör yük değerleri arasındaki fark 0.10'dan az olan maddelerin ve faktör yükü 0.30'un altında kalan maddelerin değerlendirme dışı bırakılması gerektiği bilinmektedir.²¹ Yapılan analizlerde ölçeğin 4. maddesine ait faktör yükünün 0.482; 11. maddeye ait faktör yükünün ise 0.819 olduğu ve diğer maddelerin faktör yüklerinin bu değerler arasında dağıldığı görülmektedir. Bu nedenle ölçeğe ait hiçbir madde değerlendirme dışı bırakılmamıştır.

Ölçeğin madde toplam madde korelasyon puanları Tablo 4.5'te verilmiştir. Madde analizi ölçme aracındaki her maddenin aldığı değer ile ölçme aracının tümünde alınan toplam değer arasındaki ilişkiyi ifade eder. Ölçme aracındaki maddeler eşit ağırlıkta ve bağımsız üniteler şeklinde ise her madde değeri ile toplam değerler arasındaki ilişkinin yüksek olması beklenir. Bu katsayıların düşük olduğu ölçek maddelerinin yeterince güvenilir olmadığına karar verilir. Hangi ölçünün altına düşünce güvenilirliğin "yetersiz" sayılacağı hakkında çeşitli görüşler vardır.² Bu araştırmada madde toplam puan korelasyon analizine bakıldığında korelasyon değerlerinin 0.470-0.705 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçekteki bütün maddelerin toplam puan korelasyon katsayıları 0.25'in üzerindedir ve en yüksek korelasyon katsayısı 0.705 ile 12. maddeye aittir. Ölçekten madde çıkarılırsa Cronbach α güvenilirlik katsayısında bir artış olmayacağından ölçekten herhangi bir madde çıkarılmamıştır (Tablo 4.5). Bu sonuçlara göre toplam puan ile madde puanları arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı korelasyon bulunmuştur.

Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği'nin Cronbach's α katsayısı 0.821 bulunmuştur (Tablo 4.4). Bu bulgu ölçeğin iç tutarlılığa sahip çok yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Hemşirelerin yaş gurupları ile ahlaki gelişim düzeyleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin yaş guruplarına göre ahlaki gelişiminin artması yaşı daha ileri olan bireylerin, daha yüksek düzeyde ahlaki yönelime sahip olduklarından olabileceği şeklinde açıklanabilir.³⁶

Hemşirelerin medeni durumlarına bakıldığında evli olanların ölçekten aldıkları puan 45.52 ± 7.319 , bekar olanların ise 42.44 ± 8.048 dir. Evli olan hemşirelerin Kohlberg'in ahlaki gelişim düzeyine göre gelenek sonrası düzeyde, bekar olan hemşirelerin ise geleneksel düzeyde olduğu ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Bu durum evli olan bireylerin aile içindeki statüsünün ve rollerinin değişmesi, sorumluluklarının artması ve aile yaşam eğrisine göre gereksinim ve isteklerinin farklılaşması nedeni ile yorumlanabilir.¹⁵

Hemşirelerin çalışma sürelerinin ahlaki gelişim düzeyleri üzerine etkisinin olduğu görülmüş olup bu durumun istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir. ($p<0,05$). 0-5 yıl ve 6-10 yıl arasında çalışan hemşireler geleneksel düzeyde, 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21 yıl ve üzerinde çalışan hemşireler ise Kohlberg'in ahlaki gelişim düzeyine göre gelenek sonrası düzeydedir. Bu durum bireyin çevresi ile sağlıklı iletişim kurması ve bunu geliştirip, sürdürmesinin zamanla daha artması ile yorumlanabilir. Benzer biçimde, kendini gerçekleştirmiş bireyler de, çevresi ile dengeli ve sağlıklı ilişkiler kurabilen ve sürdürebilen insanlar olduklarından, içinde buldukları ortama zaman geçtikçe uyumun artmasıyla bu durumu ilişkilendirilebiliriz.

Hemşirelerin mesleği seçme nedenlerinin ahlaki gelişim düzeyleri üzerine etkisinin olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Hemşireliği çevresinin etkisiyle seçen bireyler Kohlberg'in ahlaki gelişim düzeyine göre gelenek sonrası düzeyde, mesleki beklentileri,

ailenin sosyoekonomik özellikleri ve ÖSS puanı nedeniyle seçen hemşirelerin ise ahlaki gelişim düzeyi geleneksel düzeydedir.

Hemşirelerin öğrenim durumlarının ahlaki gelişim düzeyleri üzerine etkisinin olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu bireyler Kohlberg'in ahlaki gelişim düzeyine göre geleneksel düzeydedir. Oysaki Literatürde genel olarak eğitim seviyesi arttıkça anlamlı bir şekilde ahlaki muhakemenin de pozitif yönde arttığı savunulmaktadır.⁴²

Hemşirelerin çalıştığı servis türü ve çalıştıkları statünün ahlaki gelişim düzeyleri üzerine etkisinin olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Dahili birimlerde ve cerrahi birimlerde çalışan hemşireler Kohlberg'in ahlaki gelişim düzeyine göre geleneksel düzeyde, diğer birimlerde (acil servisler) çalışan hemşireler ise gelenek sonrası düzeydedir. Ancak bu farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Çalıştıkları statü kadro olan hemşireler ve taşeron olan hemşireler ise geleneksel düzeydedir. Bireyin içinde bulunduğu ortam, yaşadığı toplumda ahlaki değerleri daha kolay benimsemesini, kendisinden beklenen görev ve sorumlulukları başarılı bir şekilde yerine getirmesini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Çalışmamızda istatistiksel olarak anlamlılık bulunmamıştır.²¹

Hemşirelerin aylık gelirlerinin ahlaki gelişim düzeyleri üzerine etkisi olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Geliri 1500-2499 TL olan ve 2500 TL ve üzeri olan hemşireler geleneksel düzeydedir. Ancak ekonomik durumun ahlaki gelişim üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.³¹ Ekonomik durumun yeterli olmaması bireyler için geçim sıkıntısı, sosyal huzursuzluk ve öncelikli fiziksel ihtiyaçları karşılayamamaya neden olur. Bu şekilde ihtiyaçlarını karşılayamayan bireylerde de ahlaki gelişimde ilerleme görülmemektedir.^{45,46} Ancak bizim çalışmamızda bulunan bireylerin aylık gelirlerinde

önemli bir farklılık olmaması nedeniyle bu durum istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma, profesyonellerin ahlaki gelişimini ölçmek amacıyla 2011 yılında Skisland ve arkadaşları tarafından Norveç’de geliştirilen Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği’nin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliğini belirlemek amacıyla yapılmış olup, çalışma bulguları doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği’nin uzman görüşleri ve istatistiksel analizleri sonucunda yüksek geçerlilik ve güvenilirliğe sahip olduğu ve Türk toplumunda profesyonellerin ahlak gelişimini ölçmek amacıyla kullanılabilir bir ölçek olduğu belirlenmiştir.
- Ölçek maddelerine ait faktör yükleri 0.482 ile 0.819 arasında değerler almaktadır.
- Madde toplam korelasyon puanları 0.470-0.705 arasındadır ve hiçbiri 0.25’in altında olmadığı için ölçekten madde çıkarma işlemi yapılmamıştır.
- Ölçeğin Cronbach's α katsayısı 0.821 bulunmuştur.
- Yapılan test-tekrar test güvenilirliği sonucunda iki ölçüm arasında korelasyon katsayısı korelasyon değerlerinin 0.619-0.803 aralığında değiştiği saptanmıştır. Bu sonuçlara göre her bir maddeye aynı kişiler tarafından farklı zamanlarda verilen cevaplar arasında tutarlılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği’nin oldukça yüksek geçerlilik ve güvenilirlik göstergelerine sahip bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda Türkçe’ye kazandırılan ölçeğin farklı meslek gruplarında ahlaki gelişimini değerlendirmek amacıyla çalışmalarda kullanılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Şengün M. Ahlak gelişimin psiko-sosyal dinamikleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2007, 201-217.
2. Cerit B. Hemşirelik etik ikilem testinin geçerlilik güvenilirlik çalışması ve hemşirelerin etik karar verebilme düzeyi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 2010, 47-67.
3. Yıldırım G. İlköğretim Düzeyinde Bir Karakter Eğitimi Programı Model Önerisi ve Uygulanabilirliği. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2007.
4. Tanrıverdi H, Adıgüzel O, Özkan D. Mesleki profesyonellik ve bir meslek mensupları olarak hemşireler örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. 2011, 239-259.
5. Kabadayı A, Aladağ KS. Farklı ilköğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin ahlaki gelişimlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2010, 7: 1.
6. Özgüleç F. 7-11 Yaşlarındaki Çocukların Ahlaki Yargılarının Gelişimi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2001.
7. Tola D. İlkokul 5. Sınıf Çocuklarında Ahlaki Yargı ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2003.
8. Felsefe Sözlüğü, İstanbul, Remzi Kitapevi, 1988: 13.
9. Başaran İE, *Eğitim Psikolojisi*, 5. Baskı, Ankara, Gül Yayınevi, 1996: 184.
10. Selçuk Z. *Eğitim Psikolojisi*, Ankara, Pe-Gem Yayınları, 2002: 119.

11. Çileli M. 14-18 yaşları Arasındaki Öğrencilerde Ahlaki Yargının Zihinsel Gelişim Psikolojisi Yaklaşımı ile Değerlendirilmesi. Eğitim Fakültesi. Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 1981.
12. Onur B. *Gelişim Psikolojisi*, Ankara, İmge Kitapevi, 1991: 102.
13. Senemoğlu N. *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, Ankara, Gazi Kitapevi, 2002: 68.
14. Eğitim Terimleri Sözlüğü, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1981: 17.
15. Milli Eğitim Bakanlığı. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. http://ismek.ibb.gov.tr/ismek-el-sanatlari-kurslari/webedition/file/2013_pdf. 23 Kasım 2014.
16. Felsefe Terimleri Sözlüğü, Ankara, Türk Kurumu Yayınları, 1975:9.
17. Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü, İstanbul, İnkilap ve Aka Kitapevi, 1976: 4.
18. Longman Dictionary of Contemporary English, England, International Students Edition. Pearson Education Limited, 1995:15.
19. Carpendale J. Kohlberg and Piaget on stages and moral reasonind developmental review. 2000:181-205.
20. Seifert KL, Hoffnung RJ. Child and Adolescent Development, 1987:44-48.
21. Çırak G. Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yetenekleri ve Ahlaki Yargı Yetenekleri ile Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, 2006.
22. Temel F, Aksoy B. *Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım*. Ankara, Nobel Yayıncılık, 2001.
23. Kohlberg L. Moral stages and moralization, *Research and Social Issues*, 1976. 33-47.
24. Kurtunes W, Greif B. The development of moral thought. *Bulletin*, 1974, 8:453-470.

25. White J, Richard D. Are woman more ethical? Recent findings on the effects of gender upon moral development. *Journal of Public Administration Reserch and Theory*, 1999, 9:459-472.
26. Dereboy Ç, Okyay P, Eskin M, Dereboy F, Kaynak H. Ergen ve Ruhsal Sorunları Saptama Çalışması 2. Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi. Aydın. Adnan Menderes Üniversitesi, 2007.
27. Fleming J. Piaget, Kohlberg, Gilligan, and others on moral development. copyright. 2006:1-25.
28. Gültekin F. Psikoloji, rehberlik ve psikolojik danışma, sosyal hizmet öğrencilerinin ahlaki yargı yeteneklerinin incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*. 2011;3:220-244.
29. Kohlberg L, Hersh R. Moral development: a riview of the theory. *Theory into Practice*, 1977:53-59.
30. Mertan B. Gençlik Dönemi Kimlik Arayışı. Doğu Akdeniz Üniversitesi. Lefkoşa. 2006.
31. Moller S. Moral Development, Why Care?. İnstitut for Kommunikation, Aalborg: Aalborg Universitet,. 2009:79-97.
32. Seymen O, Bolat T. Kohlberg'in bilişsel ahlaki gelişim modelinden yararlanan etiksel karar verme modellerinin karşılaştırmalı analizi. *Akdeniz İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2007, 13:24-61.
33. Tolunay A. The Relationship Between Religiosity, Dogmatism and Moral Reasoning. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 2001.

34. Bebeau MJ, The defining issues test and the four component model contributions to professional education. *Journal of Moral Education*, 2002:271-295.
35. Bore M, Mumra D, Kerridge L, Powis D. Selection of medical students according to their moral orientation. *Medical Education*, 2005:266-275.
36. Rest JR, Narvaez D, Thoma SJ, Bebeau MJ. A Neo-Kohlbergian approach to morality research. *Journal of Moral Education*, 2000, 29:381-395.
37. Sniras S, Malinauskas R. Moral skills of school children. social behavior, personality. *An International Journal*, 2005, 33:383-390.
38. Stephens DG. A Correlation Study on Parental Attachment and Moral Judgement Competence of Millennial Generation College Students. Unpublished Doctoral Dissertation, Nebraska: The Graduate College at the University of Nebraska, 2009.
39. Gibbs JC, Basinger KS, Grime RL, Snarey JR. Moral judgement development across cultures: revisiting Kohlberg's universality claims. *Developmental Review*, 2007;27:443-500.
40. Gump L, Baker RC. Cultural and gender differences in moral judgements. *Hispanic Journal of Behavioral Science*, 2000, 22:78-93.
41. Rest JR, Narvaez D, Bebeau MJ, Thoma SJ. A Neo-Kohlbergian approach the dit and schema theory. *Educational Psychology Review*, 1999, 11:291-324.
42. Simpson E, Courtney M. Critical thinking in nursing education. *International Journal of Nursing Practice*, 2002, 8: 89-98.
43. Ersoy N. Hemşirelik ve etik, *Hemşirelik Forumu*, 1998:83–87.

44. Erdemir F, Algier L, Kadioğlu S, Abbasoğlu A, Burkaş U. *Hemşirelikte Etik Öğretimi, Bir Deneyim Paylaşımı*. Ankara, Biyoetik Derneği Yayınları, 2001: 309–316.
45. Metin Ö, Gök Özer F. Hemşirelerin tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2007, 10:58-66.
46. Taycan O, Kutlu L, Çimen S, Aydın N. Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerde depresyon ve tükenmişik düzeyinin sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 2006, 7:100-108.
47. Duygulu S, Korkmaz F. Hemşirelerin örgüte bağlılığı, iş doyumları ve işten ayrılma nedenleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2008, 12:9-20.
48. Harmancı SA. Hemşirelerin meslekleri ile ilgili sıklıkla yaşadıkları sorunlar ve önem düzeyleri. *Sağlıkla Hemşirelik Dergisi*, 2013:44-46.
49. Skisland A, Bjørnstad JO, Söderhamn O. Construction and testing of the moral development scale for professionals. *Nurse Education Today*, 2011:10.

EK-1. Öz geçmiş

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı:	Sinem ÖZTİK
Doğum Tarihi:	25.10.1989
Doğum Yeri:	Samsun
Medeni Hali:	Evli
Uyruğu:	T.C.
Adres:	Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, ERZURUM
Tel:	0532 595 48 05
Fax:	-
E-mail:	sinemturer.omu@gmail.com
Eğitim	
Lise:	Samsun Gazi Lisesi (2006)
Lisans:	Akdeniz Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu (2006- 2008) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu (2008- 2010)
Yüksek Lisans:	Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı (2012-2015)
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar	
Türk Hemşireler Derneği	
İlgi Alanları ve Hobiler	
Sağlık Müzik	

EK-2. Etik kurul sonuç formu

ETİK KURUL SONUÇ FORMU

Araştırmanın Adı: "Moral Gelişim Ölçeğinin Geçerlilik Güvenirliğinin Yapılması"

Araştırmanın Yürütülmesi Uygundur (X)

Düzenlemeler Yapıldıktan Sonra Yürütülmesi Uygundur ()

Araştırmanın Yürütülmesi Uygun Değildir ()

Açıklamalar (Uygun değil ya da düzeltme gerekiyorsa): Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurulu'nun 11.12.2013 tarihinde yapılan toplantısında "Moral Gelişim Ölçeğinin Geçerlilik Güvenirliğinin Yapılması" konulu Hemşire Sinem TÜRER ve Yrd.Doç.Dr.Gülay İPEK ÇOBAN'ın çalışması etik açıdan uygun bulunmuştur.

Prof.Dr. Mehtap TAN

Başkan

Doç.Dr.Fatma GÜDÜCÜ TÜFEKÇİ

Başkan Yrd.

Doç.Dr. Ayda ÇELEBİOĞLU

Üye

Doç.Dr.Nadiye ÖZER

Üye

Doç.Dr. Elanur YILMAZ KARABULUTLU

Sekreter/Raportör

EK -3. Kurum izni

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü

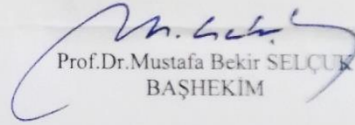
Sayı : 15374210-929/55 - 192
Konu : Anket Çalışması Hk.

06/01/2014

Sn.Sinem TÜNER

03.01.2014 tarihli dilekçeniz incelenmiş olup, "Moral Gelişim Ölçeğinin Geçerlilik Güvenilirliğinin Yapılması" konulu çalışmayı Hastanemizde yapabileme isteğiniz uygun görülmüştür.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof.Dr.Mustafa Bekir SELÇUK
BAŞHEKİM

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi
Telefon : 0 362 312 19 19 - 2327
e-posta : hastane@omu.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat : Personel Şefliği
Faks : 0 362 457 60 29
Elektronik Ağ : <http://hastane.omu.edu.tr/>

EK-4. Ölçeğin yazarından alınan izin mail yazısı

Fra: gülay ipek [mailto:laypek_6@hotmail.com]

Sendt: 15. mai 2013 09:34

Til: Anne Valen-Sendstad Skisland

Emne: Permission

Dear Anne Skisland,

I am an academissian in Faculty of Health Science in Turkey,

We are interested in your article about "Construction and testing of the Moral Development Scale for Professionals (MDSP)". If you give us permission to use your scale, we want to do the scale validity and reliability for Turkish nurses and students.

Thank you very much,

Yours sincerelly,

Gulay IPEK COBAN (Phd)

Turkey

From: anne.skisland@uia.no

To: laypek_6@hotmail.com

Date: Tue, 21 May 2013 08:52:52 +0000

Subject: SV: Permission

Dear Gulay

Yes, We give you permission to use our scale.

We are pleased that you want to use it and I hope it will be usefull. Plaes telle us your reults!!

Yours sincerelly

Anne

EK-5. Kişisel bilgi formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Bu çalışma Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı Tez çalışması kapsamında yapılmaktadır. Aşağıda bulunan maddeler, sizlerden gelecek veriler ışığında “Moral Gelişim Ölçeğinin Geçerlilik Güvenilirliğinin Yapılması” konusundaki bulgulara yardımcı olacaktır. Katılımınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Atatürk Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Sinem TÜRER

Uygulama Esasları: Verilen ifadeleri dikkatle okumanız, seçeneklerden size uygun olanın bulunduğu alanı işaretlemeniz ve işaretlenmiş ifade bırakmamanız rica olunur.

1. Yaşınız:

2. Medeni Durumunuz:

Evli Bekar

3. Ne kadar zamandır görev yapıyorsunuz?

0-5 yıl

6-10 yıl

11-15 yıl

16-20 yıl

21 yıl ve üzeri

4. Mesleğinizi isteyerek mi seçtiniz?

Evet Hayır

5. Mezun olduğunuz okul türü nedir?

Lise

Ön lisans

Lisans

Lisansüstü

Doktora

6. Çalıştığınız servis türü nedir?

Dahili Birimler Cerrahi Birimler Diğer.....

7. Hangi statüde çalışıyorsunuz?

Kadrolu Taşeron

8. Hemşirelik mesleğini seçmenizdeki sebep nedir?

- Çevre (rehber öğretmenler, arkadaşlarım, ailemin teşviki, beklentilerim...vs.)
- Mesleki beklentilerim (iş garantisi, çalışma koşulları,.....vs.)
- Ailemin sosyo-ekonomik özellikleri
- ÖSS puanım

9. Aylık gelir ne kadar?

- 1500TL-2499TL
- 2500TL ve üzeri

EK-6. Profesyoneller İçin Ahlaki Gelişim Ölçeği

Aşağıdaki ifadelere ne derece katılıyorsunuz?	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.Ait olunan aile, grup veya ülkenin beklentilerini karşılamak kendi içinde bir değerdir.					
2.Ahlaki konularda, toplumun düşüncelerini dinlemek önemlidir.					
3.Doğru olan davranış, kişiden beklenen sosyal sorumlulukları büyük ölçüde yerine getirmesidir.					
4.Çoğunluk nadiren yanılır.					
5.Ahlak dışı davranış yerleşmiş kanun ve kurallara aykırıdır.					
6. Toplumdaki en önemli değerler düşünceli olmak ve iyiliktir.					
7.Yetkililere saygılı davranmak değerlidir.					
8.İnsanların çoğunluğunun doğru veya yanlışlarının neler olduğunu bilmek gerekir.					
9.İyi bir değer tüm insanlar için geçerli olmalıdır.					
10.Bir eylemin doğru iyi olması için arkasında iyi bir düşünce gerekir.					
11.Ahlaki konularda fikir birliğine ulaşmak genelde mümkündür.					
12.Bir ahlak kuralının iyi olması için her duruma uygun olması gerekir.					

EK-7. Moral Development Scale for Professionals

(MDSP-ENG)

Please evaluate the following on a scale of 1 to 5 by placing a cross in the appropriate block. Enter a cross in one of the boxes to what extent you agree with the following statements. Use the scale of 1 to 5 by placing a cross in the appropriate block. Figure 1 indicates a strongly disagreement, while a figure 5 marks a strongly agreement. Figures 2-4 can be used to highlight different between positions and degrees of agreement.

	1	2	3	4	5
1. Living by the family, a group or a nation's expectations is a value in itself.	☐	☐	☐	☐	☐
2. It is important to listen to public opinion in moral questions.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Correct behavior consists largely of performing one's social imposed obligations.	☐	☐	☐	☐	☐
4. The majority rarely makes wrong.	☐	☐	☐	☐	☐
5. When an action is considered immoral, it is because it is a violation of established laws and rules that everyone should feel obligated to.	☐	☐	☐	☐	☐
6. The most important values of a community are thoughtfulness and kindness.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Respect for authority is valuable in themselves.	☐	☐	☐	☐	☐
8. It makes sense to listen to what most people think is right or wrong.	☐	☐	☐	☐	☐
9. For a value to be good it must apply to all people.	☐	☐	☐	☐	☐
10. What determines whether an act is right, is that the idea in itself is good.	☐	☐	☐	☐	☐
11. It will usually be possible to have a discussion to reach a common agreement in moral issues	☐	☐	☐	☐	☐
12. For a moral rule to be good, it should be possible to place it into a larger context.	☐	☐	☐	☐	☐

Copyright © 2008 Norwegian version MDSP-NO, © 2012 English version MDSP-ENG
Anne Skisland, John Olav Bjørnstad & Olle Söderhamn, University of Agder (Norway)

EK-8. Ölçek dil geçerliliği için görüşü alınan uzmanlar

UZMANLAR	KURUMU
Doç. Dr. Ayda ÇELEBİOĞLU	Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
Doç. Dr. Ayşe OKANLI	Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı
Doç. Dr. Dilek KILIÇ	Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı
Doç. Dr. Duygu ARIKAN	Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
Doç. Dr. Elanur KARABULUTLU	Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
Doç. Dr. İsmail ÖĞRETİR	Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Kültürü ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Afife YURTTAŞ	Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Gülay İPEK ÇOBAN	Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Gülçin AVŞAR	Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Hatice KUMCAĞIZ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikoloji Danışmanlık Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Yavuz KONCA	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı